

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

4. De tribus medis relatiuorum assignatis à Philosopho.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

non prouenit ab vlla forma intrinseca noua, quia non potest assignari quænam illa sit, & quia daretur processus in infinitum: ergo datur denominatio intrinseca noua absque vlla forma intrinseca.

Hæc replicata, est satis bona, & vrgens contra nostram sententiam. Sed responderetur tamen negando antecedens, & minorem suæ probationis pro secunda parte: quandoquidem illa denominatio prouenit à coexistentia fundamenti cum termino; quæ coexistentia est forma intrinseca fundamenti.

§ 6. *Obiicitur nono:* ex iis quæ realiter distinguuntur, potest Deus saltem illud, quod est prius, conseruare sine posteriori: hinc enim inferimus nos cum *Scoto* contra *D. Thomam*, quod materia quæ prius est forma, & distincta realiter ab ipsa, possit conseruari sine forma, nec ipsimet *Thomista* videntur hoc negare de quacumque forma determinata, licet existiment materiam non posse conseruari absque aliqua forma indeterminate: sed relatio similitudinis, quæ hic paries refertur in hoc instanti ad alium parietem, est distincta realiter à duobus parietibus coexistentibus pro illo instanti, & parietes illi duo coexistentes, etiam vt coexistentes, sunt distincti realiter ab illa relatione, & etiam priores illa, vt fatentur omnes, qui tenent nostram conclusionem: ergo Deus posset conseruare illos duos parietes coexistentes, etiam vt coexistentes, seu simul cum coexistentia, absque illa relatione.

Responderi debet ad hanc difficultatem conformiter ad dicta supra de emanatione relationis, distinguendo maiorem: si posterius non sequatur per emanationem necessariam à priori sine ulla relatione aliqua reali terminata ad ipsum, concedo maiorem; si sic, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam.

§ 7. *Obiicitur decimo:* non sunt multiplicanda entia sine necessitate: sed nulla est necessitas distinguendi relationem realiter, aut modaliter à fundamento, & termino & coexistentia: ergo non debet ab ipsis distingui. Probat minor, quia si esset aliqua necessitas, maxime ad saluandam denominationem nouam similis, verbi gratia, in pariete albo ad alium parietem album: sed si intelligatur per simile aliquid relatum per aliquam relationem superadditum, non est ratio vlla, vnde colligatur quod paries sit de nouo similis, aut habeat illam denominationem de nouo: ergo nulla est necessitas ponendi aliquam similitudinem in pariete distinctam realiter à pariete illo, & alio pariete coexistente.

Confirmatur hoc, quia si non habuissimus hoc nomen simile, nec aliquis diceret nobis, quod daretur aliqua forma superaddita albo, quando produceretur aliud album, non potuissimus vilo discursu colligere, quod daretur talis forma superaddita, nec habuissimus occasionem vllam imponendi nomen similitudinis ad significandum illam formam in abstracto; nec nomen similis ad significandam illam in concreto; ergo nulla assignari potest necessitas rationis ad ponendam illam formam superadditam, quæ significaretur per nomen simile, aut similitudinem.

§ 8. *Dices:* videremus vnum parietem album se aliter habere ad alium parietem album, quam ad parietem nigrum: ergo habuissimus fundamentum colligendi, quod haberet aliquam formam, per quam sic se haberet.

Contra, quia si intelligatur in antecedenti, quod videremus ipsum aliter se habere per formam aliquam superadditam, certum est quod non videmus ex terminis ipsum habere se aliter ad vnum potius quam ad alterum; neque enim illa forma superaddita intuitiue videtur ab intellectu, aut percipitur ab vilo sensu externo; vnde si videatur inesse, debet videri per discursum aliquem: sed non possunt assignari principia vlla, ex quibus discursiue colligatur, quod in sit aliqua forma superaddita parieti, per quam aliter se habeat ad alium parietem, distincta ab albedine & coexistentia eius cum alio pariete albo. Si autem intelligatur, quod aliter se habeat ad vnum parietem, quam ad alium, quia habet albedinem, quæ est repræsentabilis per eandem speciem, per quam repræsentari potest forma nexistens parieti albo, & non habet formam, quæ re-

præsentari possit per eandem speciem, per quam repræsentari posset forma inexistens parieti nigro; verum est, quod aliter se habeat ad parietem album quam ad nigrum; sed non sequitur inde, quod habeat aliquam formam, quæ sit superaddita albedini & coexistentia.

§ 9. Hic discursus examinat fundamentum principale nostræ sententiæ, & reddit mihi sententiam negantem relationes intrinsecus aduenientes distinctas realiter aut modaliter ab extremis coexistentibus valde probabilem. *Responderi tamen potest* negando minorem cum minori suæ probationis; ratio autem constabit ex dicendis ad confirmationem.

Ad quam responderetur, negando antecedens: ratio enim discursus, vnde colligeremus vnum album dicere aliquem respectum ad aliud album, qualem non diceret ad nigrum, est quod esset repræsentabilis per speciem, per quam posset repræsentari aliud album, & quod nigrum non posset repræsentari per eam nam ex hoc saltem probabiliter apparet, quod dicat aliquem ordinem & respectum actuale ad album, distinctum à respectu quem dicit ad nigrum; & illum ordinem vocamus similitudinem, & rem habentem illum ordinem, vt est habens illum, vocamus simile.

60. *Obiicitur vndecimo,* ex *Arriaga numero 20.* Duo alba essent similia, quamuis per impossibile non poneretur modus distinctus quo redderentur similia: ergo vt sint similes, non debet superaddi ille modus. Consequentia est euidens; probatur antecedens, quia Petrum esse similem albo, nihil aliud est, quam Petrum esse album, & Paulum esse album.

Confirmatur, quia modus superadditus non facit Petrum & Paulum esse eiusdem naturæ humanæ: ergo non facit ipsos esse similes in natura, quia ab eo habent esse sic similes, à quo habent esse eiusdem naturæ, cum nihil aliud sit eos esse similes in natura, quam esse eiusdem naturæ.

Confirmatur secundo, quia album, & nigrum sunt se ipsis differentiata absque vilo modo superaddito; neque enim modus superadditus addit illis differentias.

Responderetur breuiter negando antecedens obiectionis & vtriusque confirmationis, & probationem antecedentis obiectionis. Ad probationem autem consequentis secundæ confirmationis *Respondetur*, modum superaddere illud, à quo habent differre, licet non superaddat differentiam, in qua differunt.

QVÆSTIO IV.

De tribus modis Relationum assignatis à Philosopho.

61. **A**duertendum, ex relationibus quasdam esse mutuas, illas scilicet, quarum quando vna resultat in vno extremo, altera etiam in altero extremo resultat; & tales sunt similitudines creaturarum inter se: Quasdam autem non mutuas, illas scilicet, quarum vna resultante in vno extremo, altera non resultat in altero, & tales sunt relationes cognoscentis ad cognitum; quasdam etiam relationes sunt æquiparantiæ, illas scilicet quæ, cum sint correlationes, similem habent denominationem in vtroque extremo, vt similitudines; quasdam autem sunt disquiparantiæ, scilicet correlationes illas, quæ non habent similem denominationem, vt paternitas & filiatio.

Porro Philosophus omnes relationes reduxit ad tres species, seu tria genera, de quibus hic agimus. *Primæ species* est earum, quæ sunt inter res, quæ habent inter se vnitatem, aut diuersitatem in aliqua re, seu formalitate. Hæc species continet sub se multas species, nā si res habent conuenientiam in aliqua ratione prædicabili de ipsis in quid, siue illa ratio sit substantia, vel accidens, relatio quam habent ad inuicem, vocatur identitas; si vero non habent conuenientiam in tali ratione, relatio vocatur diuersitas: verbi gratia, quia homo & brutum conueniunt in animali, & animal est prædicabile de ipsis in quid, propterea habet relationem identitatis inter se; quia vero non

Relatione
mutua &
non mutua

conueniunt in ratione specifica bruti aut hominis, propterea habent relationem diuersitatis inter se in ratione specifica.

Relationes
similitudi-
nis & diffi-
militudi-
nis.

61. Quod si duæ res habeant conuenientiam in aliqua ratione prædicabili in quale quid, siue sit essentialis ipsis, siue accidentalis, tunc dicuntur habere relationem similitudinis inter se; & si disconueniant in tali ratione, dicuntur habere relationem dissimilitudinis. Sic duo parietes albi, quia conueniunt in albedine, dicuntur similes; duo uero parietes, quorum unus sit albus, & alter niger, dicuntur dissimiles.

Denique si duæ res habeant conuenientiam in quantitate siue molis, siue perfectionis, aut virtutis, id est si conueniant in aliquo prædicato quantitativo (prædicatum autem quantitativum est illud, per quod apte responderi potest quærenti quanta sit res, uerbi gratia quia quærenti quantæ longitudinis sit aliqua res, aut quantæ virtutis; responderi potest: est tricubita, aut est tantæ virtutis, ut posset superare centum homines, propterea esse tricubitum, & esse tantæ virtutis, sunt prædicata quantitativa) relatio quam habent, vocatur æqualitas; & si non conueniant in tali prædicato, relatio, quam habent, vocatur inæqualitas. Sic Petrus, & Paulus dicuntur esse æquales in perfectione essentiali, Petrus uero & Bucephalus dicuntur inæquales. Similiter duo ligna tricubita dicuntur æqualia in mole, lignum uero tricubitum, & lignum duorum cubitorum inæqualia.

Sex spe-
cies rela-
tionum
primi ge-
neris.

63. Ex quibus habemus, quod relationum primi generis seu primæ speciei, seu primi modi assignari ab Aristotele sint sex species *identitas, diuersitas, similitudo, dissimilitudo, æqualitas, & inæqualitas*. Et hæ relationes dicuntur communiter fundari in unitate, & multitudine; in unitate quidem tres, ut *identitas, similitudo, & æqualitas*; in multitudine uero alie tres, ut *diuersitas, dissimilitudo, & inæqualitas*; & propterea unitas & multitudo dicuntur esse ratio proxima fundandi has relationes. Sed, ut aduertimus alias, Philosophus non dixit eas fundari in unitate, aut multitudine, sed tantum dixit illa esse eadem, similia & æqualia, quorum extrema sunt una; diuersa uero, dissimilia, & inæqualia, quorum extrema non sunt una, sed multa.

Dices: secundum nos non datur aliqua unitas inter Petrum & Paulum in humanitate, nisi unitas similitudinis, ergo relatio, quam habent inter se, non est identitas, sed similitudo.

Respondeo distinguendo antecedens: unitas similitudinis large loquendo, concedo; stricte loquendo, nego. Itaque quæ conuenientia aliquorum in prædicato prædicabili, siue in quid, siue in quale, alia stricte modo, & est conuenientia in prædicato prædicabili in quale, & eodem modo de dissimilitudine est discurrendum. Vnde licet Petrus & Paulus non habeant aliam unitatem in natura, quam similitudinis; tamen non sequitur, quod illa similitudo non sit identitas: quia non est similitudo stricte fundata in solo prædicato prædicabili in quale quid, sed est fundata in sola natura specifica, quæ prædicabilis est de illis in quid.

Aduertendum autem hic, quod quando dicuntur habere solam unitatem similitudinis, id non intelligendum sit de similitudine formali, quæ sit respectus, sed de similitudine fundamentali; unde concedi potest, quod similitudo formalis ipsorum sit fundata in unitate, tanquam in ratione fundandi.

64. Secunda species est earum, quæ intercedunt inter producentem, & productum, & hæ dicuntur fundari in actione & passione, vel quia actio & passio sunt rationes fundandi ipsas, ut volunt aliqui, vel quia sunt conditiones necessario requisitæ, ut volunt alij. Sed, ut verum fatear, non existimo inter producentem & productum dari aliquam relationem distinctam ab ipsa actione productiua & passione ipsi in producto correspondente. Adducor ad hoc sentiendum duabus potissimum rationibus. Prima est, quod nulla possit assignari necessitas alterius alicuius relationis, præter ipsam generationem, seu productionem

actuale: omnis enim denominatio, quam habet producentis ad productum, uerbi gratia pater ad filium, potest provenire ab ipsa generatione actuali.

Dices aliquem esse patrem actu, tum quando non existit generatio actualis ipsius, aut vllus influxus in filium: ergo illa denominatio patris non potest provenire formaliter à generatione actuali. Probatur consequentia, quia si proveniret ab ipsa formaliter, non posset esse actu pater, quin esset ista generatio actu.

Respondeo distinguendo antecedens: si per esse actu patrem intelligitur esse habentem paternitatem actu, nego, quia non potest assignari vlla necessitas ponendi vllam paternitatem actu in ipso, nec est vlla ratio per quam illud colligatur; si per esse patrem actu intelligitur esse illud individuum actu, quod generavit aliud individuum, siue sit ipsius paternitas actu, siue non, concedo antecedens, & similiter distinguo consequens; si intelligatur primo modo, nego; si secundo modo, concedo. Itaque esse patrem non est aliud, quam esse illum hominem actu qui generat, vel generavit filium.

65. Dices: si nihil aliud est esse patrem actu, quam esse actu illam substantiam viventem, quæ producit aliam substantiam viventem in similitudinem naturæ, aliquis esset pater actu, quamvis non haberet actu filios, quod est contra communem modum dicendi omnium fere.

Respondeo primo, quamvis hoc totum concederetur, nihil inde sequi absurdi: communis enim ille modus loquendi fundatur in illa sententia, quod detur paternitas distincta à generatione: à qua sententia, qui recedit, debet etiam recedere à communi illo dicendi modo.

Respondeo secundo negando sequelam, quia illa generatio præterita non denominat hominem patrem, nisi dum existit filius. Et si petatur unde hoc colligatur, respondeo quod ex illo communi modo loquendi.

Confirmatur, quia si velit aliquis explicare quid sit esse patrem, non potest id aliter explicare, quam dicendo quod sit ille, qui generavit filium: ergo signum est quod paternitas nihil aliud sit, quam ista generatio filij.

Secunda ratio, quæ me mouet, est quod paternitas in diuinis sit ipsamet generatio actualis filij æterni: ergo paternitas creata est ipsamet generatio filij creati. Probatur consequentia, quia una ex præcipuis rationibus, quibus probatur relationes dari in creaturis, & maxime paternitatem, est quod detur relatio paternitatis in diuinis: ergo quandoquidem paternitas diuina non sit distincta à generatione, debet dici quod etiam paternitas creata non sit distincta à generatione saltem realiter.

66. Obiicies, Philosophus numerat relationes producentis ad productum inter relationes intrinsecus aduenientes: sed si non distinguerentur à generationibus, hoc esset falsum, quia essent extrinsecus aduenientes, sicut generationes illæ.

Confirmatur; quia Scotus tenet etiam dari relationem intrinsecus aduenientem inter producentem & productum.

Respondeo primo, valde probabile esse, quod quamvis Philosophus, dum ageret de relatione intrinsecus adueniente, agat etiam de relationibus producentis ad productum, non tamen senserit illas esse intrinsecus aduenientes, aut pertinere per se ad prædicamentum tertium Ad aliquid. Et iuxta hoc dicendum esset quod tres species, quas assignauit, non sint tres species relationis intrinsecus aduenientis; & ita multi authores explicant illum. Quod si posuerit illas tanquam species relationis intrinsecus aduenientis, dicendum est quod hoc non fecerit, quasi ita ipsemet senserit, sed quod ita communiter reputabatur; nec est mirum quod ita explicetur, quia sicut posuit tanquam species quantitatis aliquas, quæ reuera non sunt species eius, propterea quod communiter reputantur esse species eius, quid mirum est si ita fecisse dicatur de relationibus?

Ad confirmationem dico, Scotum non ita ex proposito tenuisse, sed supposuisse id cum Philosopho, siue ita esset, siue non. Cui non placet hoc, satisfaciatur meis rationibus, & teneat oppositum, præsertim propter auctoritatem Philosophi & Scoti.

67. Obiicies

Probabile
est inter
producentem
& produ-
ctum non
dari alias
relationes
præter a-
ctionem &
passionem.

67. *Obiicies secundo*: hæ relationes dicuntur fundari in actione & passione: ergo distinguantur ab illis. *Respondeo* distinguendo antecedens: si dentur, concedo; si non dentur, nego.

An actio & passio sint rationes fundandi relationes secundi generis.

Et si quæras ex suppositione quod dentur, an actio & passio sint rationes fundandi ipsas, an vero conditiones sine quibus non. *Respondeo* probabile esse quod sint tantum conditiones sine quibus non, quia videtur quod ratio realis requirens rationem fundandi, non possit esse sine ratione fundandi actu existente: sed paternitas, si esset distincta à generatione, daretur actu, generatione non existente: ergo non habet pro ratione fundandi generationem, sed tantum pro conditione sine qua non: ratio autem fundandi ipsam erit potentia generativa. Quod si tamen aliquis vellet dicere, quod omnis ratio non perat habere rationem fundandi actu existentem ut sic, difficulter posset impugnari: quare altera sententia, quæ tenet actionem esse rationem fundandi hæ relationes, satis est probabilis.

Tertium genus est, latius- rum.

68. *Tertia species* relationum est illarum, quæ non sunt mutue, id est quæ non habent correlationes à se distinctas; & huiusmodi sunt relationes scientiæ ad scibile, seu ad id, quod scitur: quamvis enim scientia dicatur per aliquid sibi intrinsecum actualis scientia alicuius obiecti, & esse illud, quo actualiter intellectus denominatur cognoscens; tamen obiectum non dicitur esse scitum aut cognitum per aliquid sibi intrinsecum, sed solum habere esse cognitum per hoc, quod terminet scientiam, & propterea cognoscens dicitur habere relationem ad cognitum, cognitum autem non dicitur habere relationem aliam ad cognoscentem præsertim, quæ sit realis. Huiusmodi autem relationes, non mutue, vocantur relationes mensurabiles ad mensuram, propterea quod obiecta, quæ sunt earum termini, mensurant nobis perfectionem actuum, ad quos sequuntur huiusmodi relationes: ex eo enim quod actus potentie intellectus possit versari circa Deum, & actus potentie visus non possit, colligo actus potentie intellectus esse perfectiores quam potentie visus, & propterea obiecta istorum actuum mensurant, id est, certificant nobis perfectionem istorum actuum. Quod universaleriter est verum, quoties ex alio capite non occurrat aliqua alia ratio aliunde desumpta, ex qua possit colligi oppositum, de quo suo loco.

Relationes tertii generis sunt transcendentes probabiler.

69. *Sed si quærat*, unde colligatur quod detur aliqua ratio realiter distincta ab ipsa scientia, qua referatur sciens seu cognoscens ad rem scitam seu cognitam: *revera diffuciliter poterit assignari*. Quare non improbabiler renetur ab aliquibus, huiusmodi relationes tertii generis esse transcendentales, & non prædicamentales. Aristoteles autem, qui eas videtur, ut prædicamentales, numerare, exponendus esset, ut supra. Si cui tamen magis communis opinio placet, dicat colligi posse distinctionem relationum huiusmodi ab actibus, ad quos sequuntur, quia posset esse scientia in aliquo intellectu sine eo quod intellectus intelligeret illud obiectum; ut si Deus destrueret obiectum & speciem eius, conservata scientia, tunc enim certum est quod intellectus non cognosceret nec sciret illud obiectum, quamvis non haberet scientiam illius, sed si relatio tendentis actualis ad obiectum esset realiter identificata scientiæ, hoc non posset facere: ergo signum est quod illa relatio distinguatur realiter ab actu scientiæ.

Et si quærat, unde colligatur quod Deus destructo obiecto & specie eius, possit conservare scientiam in intellectu. *Respondeo*, ex eo quod quandoquidem scientia sit quid absolutum, pertinet enim secundum omnes ad prædicamentum qualitatis, non apparet ratio tam necessaria connexionis inter ipsam, & obiectum; ut Deus non posset illa conservare sine se inuicem: sed de hoc etiam agemus alias in libris de anima, Deo volente.

70. *Obiicies primo* contra hunc tertium modum: obiectum est causa scientiæ: ergo referuntur ad se inuicem per relationes secundi generis: ergo non per relationes tertii generis.

Respondeo, negando consequentiam, possunt enim

aliqua referri ad se inuicem per diversas specie relationes, ut patet in patre & filio, qui referuntur ad se per relationem similitudinis & productionis.

Obiicies secundo: relationes creaturæ ad Deum sunt non mutue, & tamen non sunt tertij generis, sed potius secundi generis.

Respondeo, relationes creaturæ ad Deum non esse prædicamentales, & consequenter non esse vilius generis relationum prædicamentaliū. Deinde respondeo creaturas, si referuntur ad Deum vlla relatione prædicamentali, etiam referri per relationem tertij generis, & non solum secundi generis aut primum: tamen dicendum esset quod non omnis relatio non mutua esset tertij generis, sed solum relationes non mutue mensurabiles ad mensuram.

QVÆSTIO V.

A quo sumat relatio suam specificationem.

71. *Non quæritur*, à quo formaliter, & intrinsece sumat specificationem, quia certum est, quod omnis relatio sic sumat specificationem à sua distincta specifica, in ipsa essentialiter & intrinsece includit, sicut homo sumit specificationem suam à rationalitate. Sed quæritur, unde sumat specificationem suam extrinsecam, hoc est dicere, unde nos colligamus vnam relationem esse distinctam specie ab alia relatione: nam cum essentialiter relationis non videamus in se, oportet ut habeamus aliqua indicia, unde colligamus vnam esse distinctam specie ab altera.

Specificatio relationis adque sumenda est ex fundamento & termino.

Hæc de re *Complutenses* enumerant tres diversas *Thomistarum* sententias. *Prima* asserit sumi specificationem relationis à fundamento & ratione fundandi, non vero à termino: ita *Flandria*, *Nazar*, *Calet*, *Bagnes*.

Secunda sententia tenet specificari adæquare à solo termino, & non à fundamento: sic *Sorcinus*, *Arauxo*, & alij.

Tertia denique est media, dicitque relationem specificari tum ex termino, tum ex fundamento, non secundum rationes materiales, sed secundum rationes fundandi & terminandi. Hanc præferunt ipsi *Complutenses*, & pro ea citant multos auctores, & est sine dubio *Scoti* in 2. dist. 1. quæst. 5. & in 4. dist. 12. quæst. 1.

CONCLUSIO I.

72. *Specificatio relationis adæquate sumenda est ex fundamento & termino proximo ac formali ita, ut quotiescunque aliqua relationes habent fundamenta, & terminos formales eiusdem rationis, possit optime colligi quod relationes sint eiusdem rationis*. Intellego autem per fundamentum proximum & formale illam formam vel formalitatem, ratione cuius ad rem, quæ per relationem referitur, sequitur relatio seu conuenit ipsi: & per terminum formalem proximum intellego ipsammet formam seu formalitatem, ratione cuius conuenit rei, quæ terminat relationem, ipsam terminare; verbi gratia, quia similitudo parietis albi ad alium parietem album conuenit illi parietis ratione albedinis, propterea albedo est fundamentum formale & proximum, seu quod idem est, ratio fundandi istam similitudinem, & quia albedo existens in altero pariete est ratio, ob quam terminat illam similitudinem, propterea vocatur terminus formalis & proximus istius relationis, & ratio terminandi ipsam. Similiter, quia animalitas hominis est ratio, cur homo dicat similitudinem essentialiter ad brutum, & animalitas bruti est ratio, cur terminat illa similitudinem, animalitas hominis est fundamentum formale, & animalitas bruti terminus formalis istius similitudinis.

Hoc supposito patet conclusio, quia non potest colligi, unde habent relationes conuenientes in fundamento proximo & termino formali distinctionem specificam: ergo debet dici quod habent adæquate suam specificationem ex fundamento huiusmodi & termino.

Confirmatur, quia si essent aliquæ relationes, quæ conuenirent in solo fundamento, aut in solo termino: eo ipso colligerentur esse distinctæ speciei, quia vna respiceret essentialiter aliquid, quod non respiceretur ab altero: verbi gratia dissimilitudo albi ad nigrum, & similitudo albi ad album